Phát huy vai trò của giáo dục gia đình trong giáo dục văn hóa học đường

TS NGUYỄN THỊ NHƯ HUẾ
Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: nhuhue1310@gmail.com

Nhận ngày 21 tháng 2 năm 2022; chấp nhận đăng tháng 4 năm 2022.

Tóm tắt: *Sự hình thành nhân cách mỗi cá nhân đều chịu ảnh hưởng của gia đình và nhà trường, rồi được thử thách và trưởng thành nhờ xã hội. Nền tảng giáo dục của gia đình là cần thiết để giáo dục văn hóa học đường tiếp nối, nó tác động mạnh mẽ đến hiệu quả của giáo dục văn hoá học đường trong nhà trường. Trên cơ sở chỉ ra vai trò của gia đình trong giáo dục văn hoá học đường, bài báo đặt ra một số vấn đề, đồng thời đưa ra một số khuyến nghị và giải pháp để phát huy hiệu quả vai trò của gia đình trong giáo dục văn hoá học đường ở cấp độ thể chế, chính sách cũng như xây dựng, triển khai một số biện pháp cụ thể.*
Từ khóa: *văn hoá học đường; giáo dục gia đình; vai trò của gia đình.*

Abstract: *Family and school impact the development of an individual's personality, which is then challenged and matured in the society. Family educational background is essential for the continuation of educating school culture and has a significant impact on its efficacy. By highlighting the family role in educating school culture, the article raises a number of issues, offers some recommendations and solutions for effectively promoting that role at the institutional and policy levels, developing and implementing a number of specific measures.*
Keywords: *school culture; family education; the role of family.*

1. Văn hóa học đường

Văn hóa học đường là hệ thống những giá trị, những chuẩn mực vật chất và tinh thần được tích lũy qua quá trình phát triển của nhà trường. Theo Giáo sư Viện sĩ Phạm Minh Hạc: "Văn hóa học đường là hệ các chuẩn mực, giá trị giúp cán bộ quản lý nhà trường, thầy cô giáo, các vị phụ huynh và các em học sinh, sinh viên có các cách thức suy nghĩ, tình cảm, hành động tốt đẹp"[(1)].

Giáo dục văn hoá học đường đóng vai trò rất quan trọng bởi sự hình thành và phát triển nhân cách của học sinh, sinh viên chịu ảnh hưởng nhiều của môi trường văn hoá học đường. Môi trường văn hoá học đường lành mạnh sẽ truyền tải những giá trị, kiến thức nhân văn cho thế hệ trẻ, là nền tảng vững chắc cho các em trở thành công dân tốt trong xã hội.

Giáo dục văn hoá học đường cần kết hợp chặt chẽ giữa nhà trường - gia đình - xã hội. Sự hình thành nhân cách mỗi cá nhân đều chịu ảnh hưởng từ gia đình và nhà trường, được thử thách, trưởng thành nhờ xã hội. Nếu có sự quan tâm đầy đủ từ ba môi trường này sẽ tạo điều kiện để phát triển lành mạnh, hình thành nhân cách, năng lực của con người.

Giáo dục tại nhà trường, tại các thiết chế xã hội khác cũng rất quan trọng. Tuy nhiên, giáo dục gia đình đòi hỏi phải gắn với tình yêu thương - tình yêu thương gần như tuyệt đối và không vụ lợi. Tình yêu của cha mẹ đối với con cái là một yếu tố hiệu quả nhất trong quá trình dẫn dắt trẻ thơ thích nghi đối với đời sống xã hội. Tình yêu thương và sự chăm sóc của những người thân trong gia đình, nhất là bố mẹ, đối với con cái có ý nghĩa không gì có thể thay thế trong sự phát triển tâm hồn, tình cảm, tinh thần, nhân cách, đạo đức của mỗi đứa trẻ. Gia đình là tế bào của xã

hội, là tổ ấm đầu tiên có chức năng đặc biệt trong việc giáo dục hình thành nhân cách cho từng thành viên và cho thế hệ trẻ. Thiếu hụt nền móng giáo dục gia đình sẽ ảnh hưởng nghiêm trọng đến sự hoàn thiện nhân cách của mỗi con người, xã hội sẽ nảy sinh các tế bào bất thường, tạo ra nhiều vấn đề gây hệ lụy cho xã hội và tác động tiêu cực đến giáo dục văn hoá học đường.

Nền tảng giáo dục của gia đình là cần thiết để giáo dục văn hóa học đường tiếp nối, nó tác động mạnh mẽ đến hiệu quả của giáo dục văn hoá học đường trong nhà trường.

2. Vai trò của giáo dục gia đình trong giáo dục văn hoá học đường

Thứ nhất, gia đình giáo dục nhân cách, văn hóa, đạo đức cho con người - nền tảng cho giáo dục văn hoá học đường

Đảng Cộng sản Việt Nam đã khẳng định: "Gia đình với vai trò là thiết chế xã hội đầu tiên chịu trách nhiệm với việc xã hội hóa trẻ em, truyền thụ những giá trị văn hóa và xã hội từ thế hệ này sang thế hệ khác, thông qua đó, các giá trị này được bảo tồn và phát huy"[2]. Chỉ thị 06 - TW/CT của Ban Bí thư khẳng định "Gia đình là tế bào của xã hội, nơi duy trì nòi giống, môi trường lưu giữ, giáo dục, trao truyền các giá trị văn hoá dân tộc cho các thành viên trong gia đình. Xây dựng gia đình hạnh phúc chính là tạo nền tảng để xây dựng xã hội hạnh phúc… Công tác xây dựng gia đình vừa là mục tiêu, vừa là động lực của sự phát triển bền vững đất nước"[3].

Gia đình là môi trường xã hội đầu tiên của con người từ tuổi thơ ấu. Đó là một thiết chế xã hội phong phú, đa dạng về thế hệ, về giới tính, nghề nghiệp, trình độ học vấn, tính cách và tâm lý cá nhân..., là nơi cha mẹ từng bước dẫn dắt thế hệ con cái hòa nhập xã hội. Giáo dục gia đình dẫn dắt trẻ thích nghi với đời sống xã hội, nó quyết định thái độ ứng xử, tình cảm, đạo đức của con người. Nội dung, phương pháp giáo dục, chất lượng cuộc sống của gia đình… sẽ để lại dấu ấn rõ nét trong nhân cách mỗi con người.

Để trẻ em trở thành người có nhân cách, đạo đức tốt, cha mẹ là tấm gương cho con cái về thái độ, lời nói, cử chỉ đúng mực, cha mẹ hướng dẫn con cái xây dựng những chuẩn mực giá trị trong gia đình. Mỗi gia đình phải luôn giáo dục con cái những giá trị truyền thống như: lòng yêu thương, quý trọng giữa anh chị em ruột thịt, chăm sóc bố mẹ hai bên, cư xử đúng mực, tôn trọng và xây dựng gia đình hạnh phúc, chia sẻ vai trò giới; sống hướng thiện, trung thực, nhân ái, bao dung, sống có tình làng nghĩa xóm, có tình yêu quê hương đất nước; giáo dục về tình yêu lao động và tinh thần hiếu học; biết cách tự bảo vệ mình trước những tác động tiêu cực từ thế giới bên ngoài, biết cách phân biệt và phê phán những thói hư tật xấu qua đó giúp con cái hình thành ý thức trách nhiệm với bản thân mình và với cộng đồng xã hội. Những giá trị này được hun đúc trong mỗi con người và được giáo dục văn hoá học đường tiếp diễn, kế thừa.

Gia đình chính là cái nôi văn hoá đầu tiên cũng như thiết chế để giáo dục con người đi vào văn hoá đạo đức dân tộc. Mỗi cá nhân đều bắt đầu từ gia đình, chịu sự giáo dục của gia đình, văn hóa cá nhân bắt đầu từ văn hóa gia đình và mang dấu ấn của gia đình. Các giá trị văn hóa truyền thống của cộng đồng được lưu giữ, bảo tồn trong đời sống gia đình. Văn hóa gia đình thông qua việc trao truyền văn hóa cộng đồng cho các thành viên của nó và góp phần vào sự phát triển bản sắc văn hóa dân tộc. Do vậy, chăm lo giáo dục gia đình là công việc tất yếu, thường xuyên để làm cơ sở cho giáo dục văn hoá học đường.

Thứ hai, giáo dục gia đình về tình yêu, hôn nhân - cơ sở cho giáo dục văn hoá học đường

Gia đình là tổ ấm đem lại hạnh phúc cho mỗi người, trong gia đình mỗi cá nhân được chăm sóc cả về vật chất lẫn tinh thần. Mọi người yêu thương và được yêu thương bằng tình cảm thân thương nhất mà không ở đâu so sánh được. Mỗi gia đình hạnh phúc thì sẽ tạo nên những công dân tốt trong xã hội và góp phần vào việc xây dựng xã hội phát triển lành mạnh. Hôn nhân là việc vô cùng quan trọng của cuộc đời con người, nó không chỉ là trách nhiệm của chính người chồng, người vợ mà còn là mối quan tâm của cả gia tộc, dòng họ.

Giáo dục, định hướng gia đình về tình yêu, hôn nhân là việc làm vô cùng cần thiết trong bất cứ gia đình nào. Những hệ giá trị, thang giá trị, chuẩn mực trong hôn nhân xưa nay luôn được các bậc cha mẹ trong gia đình, dòng tộc, cộng đồng rất coi trọng và theo đó nó có vai trò định hướng hành vi lựa chọn hôn nhân, tình yêu. Những tri thức về giới tính, về tình yêu và hôn nhân được gia đình giáo dục là nền

tảng để nhà trường tiếp tục giáo dục văn hoá học đường về vấn đề này.

Thứ ba, giáo dục gia đình về tri thức, kinh nghiệm và định hướng nghề nghiệp - góp phần vào giáo dục văn hoá học đường hiệu quả

Giáo dục tri thức trong gia đình không chỉ là hệ thống kiến thức về khoa học mà còn là tri thức kinh nghiệm, tri thức dân gian, tri thức văn hoá. Trong mọi thời đại, ở mọi xã hội, hệ thống tri thức này đều được xem như một mục tiêu giáo dục con người cần đạt đến. Đại hội XIII của Đảng đã nhấn mạnh cần "phát huy trí tuệ, kinh nghiệm sống, lao động, học tập của người cao tuổi trong xã hội, cộng đồng và gia đình. Tiếp tục xây dựng gia đình kiểu mẫu "ông bà, cha mẹ mẫu mực, con cháu thảo hiền, vợ chồng hoà thuận, anh chị em đoàn kết, thương yêu nhau""[4]. Ngày nay, trong gia đình các bậc cha mẹ luôn đề cao yêu cầu tri thức đối với con cái. Nếu không đủ mọi điều kiện thực hiện vai trò này thì họ luôn tìm cách, tạo điều kiện để con cái được tiếp cận và học hỏi thêm ở những cơ sở đào tạo.

Khi con cái đến tuổi trưởng thành, trong quyết định về nghề nghiệp, con cái luôn xem cha mẹ là người thầy chia sẻ và trao đổi kinh nghiệm. Giáo dục hướng nghiệp trở thành phổ biến trong giáo dục gia đình. Giáo dục tri thức và định hướng nghề nghiệp đúng đắn cho thế hệ trẻ sẽ giúp cho họ có được những tri thức nền tảng, có nghề nghiệp phù hợp để đóng góp tài năng, trí tuệ, trình độ của mình vào công cuộc xây dựng, phát triển đất nước, xây dựng xã hội tiến bộ và phát triển. Đây là những tri thức rất quan trọng để nhà trường tiếp tục giáo dục văn hoá học đường, giáo dục về tình yêu lao động, về tinh thần hiếu học và định hướng nghề nghiệp phù hợp với năng lực của học sinh.

3. Một số vấn đề đặt ra đối với việc phát huy vai trò của gia đình trong giáo dục văn hoá học đường trong bối cảnh mới

Một là, bối cảnh xã hội mới với sự tác động của mặt trái nền kinh tế thị trường, sự bùng nổ của công nghệ, thông tin đã đặt ra nhiều vấn đề đối với việc phát huy vai trò giáo dục gia đình

Mặt trái của cơ chế thị trường hiện nay phần nào kích đẩy tính cá nhân, ích kỷ, tính thực dụng, thiếu văn hóa trong sinh hoạt, trong học tập của một bộ phận học sinh, sinh viên. Sự chuyển đổi mạnh mẽ từ nền kinh tế nông nghiệp lạc hậu sang nền văn minh công nghiệp hiện đại cũng tạo ra sự chênh lệch về chuẩn mực văn hoá, nảy sinh nhiều vấn đề xã hội như tham nhũng, lãng phí, lợi ích nhóm. Khi đề cao lợi ích cá nhân, một bộ phận học sinh, sinh viên thay đổi quan niệm về giá trị, về đánh giá phẩm chất con người, điều này có ảnh hưởng không tốt đến văn hóa ứng xử, đạo đức lối sống của học sinh, sinh viên. Thay vì lý tưởng sống cao cả "mình vì mọi người", "sống có trách nhiệm", hiện nay một bộ phận học sinh, sinh viên sống thực dụng, thờ ơ với cộng đồng, sa vào lối sống tiêu dùng, lấy đồng tiền, đồ vật làm thước đo giá trị, phẩm giá và uy tín của mỗi người.

Bên cạnh đó, Internet, mạng xã hội cũng là nơi phát tán nhiều thông tin "không lành mạnh" nhất, những hình ảnh gây sốc nhằm câu like gây tác hại không nhỏ đến đời sống và tư tưởng, lối sống của học sinh, sinh viên. Hội chứng nghiện game online, facebook, twitter đang ngày càng gia tăng và diễn biến phức tạp trong giới trẻ, đặc biệt là học sinh, sinh viên. Mạng xã hội là phương tiện, là niềm đam mê "tìm hiểu xã hội" nhưng họ rất dễ sa đà thái quá, quên cả việc nhà, việc học tập… Đôi khi không gian sinh hoạt gia đình dường như bị nhỏ lại bởi những bữa cơm thiếu vắng thành viên, bởi những khoảnh khắc gặp nhau vội vã, thậm chí khi có điều kiện ngồi cùng nhau nhưng mỗi người lại đang tập trung sự chú ý vào máy tính, điện thoại hay bị cuốn vào không gian trên mạng của riêng mình.

Trong xã hội, cũng xuất hiện nhiều gia đình thường phó mặc việc giáo dục con cái cho nhà trường, chưa nhận thức và thực hiện đúng vai trò của giáo dục gia đình đối với con cái. Nhiều gia đình cha mẹ bận rộn với công việc, chưa có nhiều thời gian cho giáo dục con cái. Ở một số địa phương nông thôn, do mưu sinh cuộc sống, cha mẹ phải di cư lao động nên gửi con cái ở lại với ông bà hoặc họ hàng chăm sóc, dẫn tới nguy cơ tình cảm gia đình phai nhạt, trẻ em không có sự chăm sóc từ bố mẹ, dễ bị tổn thương. Nhiều em thiếu hiểu biết về những chuẩn mực xã hội, thiếu kỹ năng sống dẫn đến sự nhận thức lệch lạc và hành vi vi phạm pháp luật cũng như đạo đức. Điều này do việc giáo dục gia đình còn lỏng lẻo và chưa đạt hiệu quả và dẫn đến những khó khăn đối với giáo dục văn hoá học đường.

Đại dịch Covid-19 cũng đặt ra thách thức đối với

việc thực hiện chức năng giáo dục của gia đình, đặc biệt đối với nhóm trẻ phải xa bố mẹ do phải thực hiện nhiệm vụ chống dịch, sản xuất 3 tại chỗ, với nhóm trẻ mồ côi vì bố mẹ mất trong đại dịch. Theo thống kê, tính đến hết ngày 8.10.2021 cả nước có 2.093 trẻ em mồ côi, không nơi nương tựa vì bố mẹ mất trong đại dịch[5]. Vấn đề này đặt ra yêu cầu về môi trường gia đình chăm sóc thay thế cho nhóm trẻ này.

Hai là, quan niệm về giới tính, về tình yêu, hôn nhân có sự chuyển biến trong bối cảnh mới

Ngày nay, xu hướng thực dụng đang xâm nhập vào quan hệ hôn nhân và gia đình… Ở một số người, quan niệm về hôn nhân đang trở nên đảo lộn, tính nghiêm túc của hôn nhân đang bị coi thường. Việc ly hôn của các cặp vợ chồng trẻ ngày càng gia tăng và rất dễ dàng với những lý do không xác đáng. Nếu như trước đây, các kiểu loại gia đình mới như chung sống không kết hôn, làm mẹ đơn thân thường không nhiều nhưng hiện nay lại có xu hướng gia tăng. Với những thay đổi lớn trong kinh tế, xã hội và hội nhập quốc tế, những hình thức hôn nhân gia đình mới ủng hộ tính cá nhân có xu hướng tăng. Bạo lực trong gia đình vẫn còn đè nặng lên chị em phụ nữ và con trẻ trong những gia đình có người chồng thiếu kiến thức về gia đình. Quan niệm, hành vi trọng nam khinh nữ vẫn ở mức độ báo động mà hậu quả là phụ nữ và trẻ em gái phải chịu thiệt thòi so với nam giới.

Các giá trị về đạo đức, tâm lý, tình cảm, về tình yêu, về hôn nhân gia đình cũng có những sự xung đột giữa cái cũ và cái mới. Bởi thế, giáo dục gia đình cũng đứng trước những khó khăn khi chọn lựa những truyền thống và những giá trị mới cho phù hợp với các thế hệ khác nhau cũng như phù hợp với sự biến đổi của thời đại. Đây cũng là khó khăn cho các bậc cha mẹ khi giáo dục con cái về tình yêu, hôn nhân, giới tính.

Ba là, năng lực, kỹ năng giáo dục con cái của nhiều bậc cha mẹ còn hạn chế

Trong giáo dục gia đình vẫn còn tồn tại những bất cập về năng lực giáo dục con cái của cha mẹ. Cha mẹ chủ yếu dựa trên kinh nghiệm truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác hoặc qua quan sát người khác, nội dung và năng lực giáo dục con cái còn nghiêng theo truyền thống, chưa thực sự khoa học. Trong đó, giáo dục trẻ em là công việc hệ trọng và phức tạp đòi hỏi phải có tri thức và kỹ năng khoa học.

Bối cảnh xã hội mới với nhiều phức tạp nhưng nhiều cha mẹ thiếu kinh nghiệm, thiếu kỹ năng nên thường giáo dục con tuỳ hứng, cảm tính, bởi thế có lúc không tránh khỏi những sai lầm nhất định. Cha mẹ quá nuông chiều con hoặc quá nghiêm khắc với con đều không phải là cách giáo dục hiệu quả đối với việc hình thành nhân cách của con cái. Nhiều cha mẹ chưa hiểu con từ đó chưa có thái độ ứng xử, phương pháp giáo dục con phù hợp. Năng lực định hướng, tư vấn cho con trong hoạt động và trong quá trình phát triển chỉ ở mức trung bình. Trước những thay đổi về tâm sinh lý của trẻ, cha mẹ còn lúng túng, chưa có sự chuẩn bị về tâm thế và kiến thức nên khi đối mặt với những sai lầm của con cái hay trước những ứng xử tiêu cực của con cái thì cha mẹ dễ tức giận, không giữ được bình tĩnh, không làm chủ được cảm xúc của mình, không có biện pháp tư vấn, định hướng cho con mà lại càng cố áp chế con cái. Điều này dễ gây ra sự phản kháng của con trẻ và mâu thuẫn giữa cha mẹ và con cái, phát sinh những vấn đề mâu thuẫn tâm lý trong quá trình tương tác giữa cha mẹ và con cái như thiếu sự thông cảm, tôn trọng hoặc yêu cầu quá cao đối với con. Sự phối hợp giữa giáo dục nhà trường và giáo dục gia đình của nhiều bậc cha mẹ chưa thực sự thống nhất từ mục tiêu giáo dục đến các yêu cầu, hành động của nhà trường và cha mẹ trong giáo dục học sinh, sinh viên. Hay nêu gương cũng là phương pháp phổ biến trong giáo dục gia đình nhưng không phải cha mẹ nào cũng đủ năng lực sử dụng hiệu quả và thành công nên dẫn đến con cái cảm thấy tổn thương, khó chịu khi bị so sánh hoặc bắt buộc làm theo khuôn mẫu nào đó.

Trong bối cảnh dịch Covid-19, giáo dục phải chuyển từ giảng dạy trực tiếp sang hình thức giảng dạy trực tuyến. Học sinh, sinh viên gặp nhiều khó khăn trong việc học trực tuyến, từ việc sử dụng các công cụ, phương tiện đến việc học tập kiến thức, kỹ năng. Thiếu vắng sự tương tác trực tiếp với thầy cô giáo, bạn bè cộng với việc ngồi nhiều giờ trước màn hình để học cũng gây những tâm lý nhất định đối với trẻ. Điều này rất cần sự quan tâm, hỗ trợ từ cha mẹ để có thể tháo gỡ khó khăn khi học trực tuyến cũng như có kiến thức, kỹ năng khai thác thông tin, tài liệu chính thống trên không gian mạng. Tuy nhiên, sự lạc hậu về công nghệ của một bộ phận cha mẹ khiến cho họ không thể kiểm soát

và giáo dục con cái đảm bảo an toàn trên môi trường mạng.

Bởi vậy việc nâng cao năng lực giáo dục con cái cho các bậc cha mẹ là vô cùng cần thiết nhưng dường như trong xã hội hiện nay điều này chưa được phổ biến và chuyên nghiệp. Thực tiễn đòi hỏi cần phải tổ chức nhiều khoá tập huấn nâng cao năng lực giáo dục con cái của cha mẹ để hỗ trợ giáo dục gia đình đạt hiệu quả hơn, tạo tiền đề tốt cho thực hiện hiệu quả giáo dục văn hoá học đường.

4. Một số khuyến nghị, giải pháp về chính sách để phát huy hiệu quả vai trò của gia đình trong giáo dục văn hoá học đường

Có thể thấy rằng, giáo dục học đường không thể tách rời khỏi giáo dục gia đình. Trách nhiệm giáo dục con cái phải được bắt đầu từ gia đình và không một chính sách giáo dục nào có thể thay thế được sự chăm lo, giáo dưỡng của cha mẹ đối với các em. Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4.11.2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI yêu cầu "gia đình có trách nhiệm phối hợp với nhà trường và xã hội trong việc giáo dục nhân cách, lối sống cho con em mình"[6]. Gia đình, với tư cách hạt nhân của xã hội, là nơi giáo dục đầu đời của mỗi cá nhân, tạo nền tảng cho việc tiếp nhận giáo dục học đường và giáo dục xã hội.

Vì vậy, để phát triển giáo dục văn hóa học đường, cần quan tâm, vun đắp giá trị giáo dục trong gia đình với những giải pháp và hàm ý chính sách sau:

Thứ nhất, ở cấp độ thể chế, chính sách

Cần *rà soát, hoàn thiện hệ thống pháp luật* liên quan đến gia đình, trẻ em, đảm bảo an sinh xã hội, hỗ trợ gia đình thực hiện hiệu quả chức năng của gia đình như chức năng giáo dục, phòng, chống bạo lực gia đình, hôn nhân gia đình, an toàn trên không gian mạng…

Xây dựng *cơ chế chính sách* quy định về giáo dục gia đình và phát triển năng lực giáo dục cho cha mẹ học sinh, sinh viên.

Tiếp tục cụ thể hoá Điều 60 của Hiến pháp 2013 về "xây dựng gia đình Việt Nam tiến bộ, hạnh phúc", đó là: Nhà nước, xã hội tạo môi trường xây dựng gia đình Việt Nam ấm no, tiến bộ, hạnh phúc; xây dựng con người Việt Nam có sức khỏe, văn hóa, giàu lòng yêu nước, có tinh thần đoàn kết, ý thức làm chủ, trách nhiệm công dân[7] và yêu cầu "Đề cao vai trò của gia đình trong nuôi dưỡng, định hướng giá trị, giáo dục thế hệ trẻ" tại Chỉ thị 06 - CT/TW của Ban Bí thư ngày 24.6.2021 về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác xây dựng gia đình trong tình hình mới.

Quan tâm *xây dựng các chương trình giáo dục quốc gia về gia đình, giáo dục làm cha mẹ*. Quá trình xã hội hóa của trẻ bắt đầu từ môi trường gia đình. Cha mẹ chủ động dạy dỗ con cái học hỏi các kỹ năng xã hội, và trẻ em cũng quan sát, bắt chước các hành vi của cha mẹ và các thành viên trong gia đình. Những khó khăn về phương pháp giáo dục, thiếu thời gian, không đủ kiến thức, môi trường xã hội phức tạp… khiến nhiều cha mẹ đã không thực hiện tốt vai trò giáo dục, hướng dẫn, noi gương của mình.

Thứ hai, xây dựng, triển khai một số biện pháp cụ thể

Tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng tuyên truyền chủ trương của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước về công tác gia đình, giáo dục đời sống gia đình, giáo dục đạo đức, lối sống trong gia đình, phòng chống bạo lực gia đình, bình đẳng giới. Chú trọng tuyên truyền những tấm gương người tốt, việc tốt; phê phán hành vi vi phạm pháp luật về gia đình; ngăn ngừa các thông tin và sản phẩm văn hóa độc hại, tệ nạn xã hội xâm nhập vào gia đình

Nâng cao nhận thức về vai trò, vị trí, trách nhiệm của gia đình trong việc thực hiện tốt chủ trương, đường lối, chính sách, pháp luật về hôn nhân và gia đình, bình đẳng giới, chống bạo lực gia đình, ngăn chặn các tệ nạn xã hội xâm nhập vào gia đình. Tăng cường công tác quản lý nhà nước về gia đình, phát huy vai trò của các tổ chức đoàn thể, nhất là tổ chức Hội Liên hiệp Phụ nữ trong công tác chăm lo xây dựng gia đình.

Quan tâm phát triển các dịch vụ, mô hình hỗ trợ cha mẹ chăm sóc và bảo vệ trẻ em tại cộng đồng bởi việc thiếu các thiết chế, dịch vụ hỗ trợ cha mẹ thực hiện các chức năng gia đình cũng là một rào cản khiến các bậc phụ huynh không có đủ thời gian và tinh lực để quan tâm đến việc giáo dục con em.

Nhân rộng và tiếp tục duy trì, xây dựng các mô hình tốt, mô hình mới về phát triển gia đình hạnh phúc bền vững, phòng, chống bạo lực gia đình, bình đẳng trong gia đình, mô hình giáo dục, kiến thức, kỹ năng làm cha mẹ như câu lạc bộ "Người mẹ mẫu mực, bàn tay yêu thương của cha", "Cha mẹ dạy con

tốt", "Ông bố có con tuổi vị thành niên". Tăng cường chia sẻ thông tin, bài học kinh nghiệm, các sáng kiến hay, mô hình hiệu quả về gia đình. Hiện nay, các đoàn thể xã hội và nhiều tổ chức đã xây dựng và vận hành các mô hình hỗ trợ gia đình phát huy các chức năng gia đình, như Câu lạc bộ xây dựng gia đình hạnh phúc, gia đình 5 "không", 3 "sạch"... Đây là những mô hình đã chứng minh được hiệu quả trong việc huy động sự tham gia của nam giới trong xây dựng gia đình, hỗ trợ nữ giới trong việc thực hiện các chức năng gia đình.

Quan tâm, hỗ trợ *mô hình gia đình thay thế* chăm sóc trẻ mồ côi, không nơi nương tựa, đặc biệt trong bối cảnh dịch bệnh Covid -19.

Cung cấp kiến thức, kỹ năng giáo dục con tới các bậc cha mẹ, chú trọng giáo dục sớm, giáo dục tiền hôn nhân, nâng cao chất lượng hoạt động trợ giúp pháp lý, tư vấn hỗ trợ hôn nhân và gia đình. Bên cạnh việc kế thừa, phát huy các giá trị truyền thống tốt đẹp của gia đình Việt Nam, cần tiếp thu có chọn lọc những giá trị tiên tiến của gia đình trong xã hội hiện đại. Cha mẹ cần tăng cường giáo dục giới tính, chia sẻ với con những hiểu biết về các loại hình nghề nghiệp không những về ngành nghề truyền thống mà còn cả những ngành nghề trong xã hội hiện đại để con cái có định hướng nghề nghiệp tốt nhất.

Phát động, triển khai các phong trào về phòng, chống tiêu cực trong môi trường học đường, đề cao việc học thật, thi thật với sự tham gia của nhà trường - gia đình - xã hội, trong đó nêu cao phẩm chất trung thực, làm gương của cha mẹ đối với con cái. Sự suy thoái trong nhà trường cũng như trong xã hội có gốc rễ từ sự suy thoái đạo đức con người, đặc biệt là phẩm chất trung thực. Bởi vậy, việc đẩy mạnh phong trào phòng chống tiêu cực, biểu dương sự trung thực trong giáo dục cũng như trong xã hội là điều cần thiết. Cần nêu cao tinh thần học thật, thi thật, đánh giá thật trong môi trường học đường để nâng cao chất lượng đào tạo, đạo đức, phẩm giá của thế hệ tương lai và tiền đồ của đất nước.

Cần tăng cường hiệu quả phối hợp giữa nhà trường và gia đình trong giáo dục con cái. Các mô hình trên thế giới đều cho thấy sự tham gia của gia đình trong hoạt động giáo dục tại trường giúp tăng hiệu quả tiếp thu kiến thức, góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục nhân cách và kiến thức của học sinh, sinh viên. Vì thế, cần thường xuyên có sự trao đổi thông tin về tình trạng của học sinh, sinh viên từ cả hai phía gia đình và nhà trường, có sự phối hợp lẫn nhau trong rèn giũa, điều chỉnh hành vi của học sinh, sinh viên. Đồng thời, gia đình cũng cần tham gia mạnh mẽ hơn trong việc giám sát, phát hiện những hạn chế, tồn tại trong văn hóa học đường để nhà trường có sự thay đổi tích cực.

Tóm lại, đối với học sinh, sinh viên thì giáo dục nhà trường là sự tiếp tục của giáo dục gia đình. Giáo dục nhà trường là giáo dục có bài bản, hệ thống nhất, được chọn lọc và đạt chuẩn mực vì thế đây được xem là con đường ngắn nhất, trực tiếp nhất để giáo dục những giá trị nhân văn, giáo dục nhân cách, lối sống cho học sinh, sinh viên phù hợp với yêu cầu của xã hội. Giáo dục xã hội là sự tiếp tục của giáo dục gia đình; giáo dục nhà trường sẽ củng cố và làm phong phú thêm những điều con người học được ở nhà trường và gia đình. Giáo dục nhà trường, giáo dục gia đình, giáo dục xã hội là những lĩnh vực không đứng biệt lập mà là những vòng quay đồng tâm kế tiếp và giao thoa nhau của sự nghiệp giáo dục con người phát triển toàn diện, công dân toàn cầu. Việc phát huy vai trò của gia đình trong giáo dục văn hoá học đường nói riêng và trong giáo dục nói chung tưởng chừng là vấn đề không mới nhưng chưa bao giờ hết tính thời sự và lỗi thời, nó là một phần tất yếu của mô hình giáo dục kết hợp giữa gia đình - nhà trường - xã hội./.

(1) Phạm Minh Hạc (2010), *Một số vấn đề giáo dục Việt Nam đầu thế kỷ XXI,* NXB Giáo dục, Việt Nam.

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.90

(3) Ban chấp hành TW, Chỉ thị 06-CT/TW của Ban Bí thư ngày 24.6.2021 về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác xây dựng gia đình trong tình hình mới, tr.1-2.

(4) Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb CTQGST, Hà Nội, tập 1, tr.170

(5) Cổng thông tin Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, 2021.

(6) Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 Hội nghị Trung ương 8 khóa XI, https://moet.gov.vn/tintuc/Pages/doi-moi-can-ban-toan-dien-gd-va-dt.aspx?ItemID=3928

(7) https://mt.gov.vn/vn/tin-tuc/35586/hien-phap-2013.aspx, tr.9